

STORTINGET

Representantforslag 258 S

(2022–2023)

fra stortingsrepresentantene **Mari Holm Lønseth, Tone Wilhelmsen Trøen, Sandra Bruflot, Ingunn Foss og Jan Tore Sanner**

Dokument 8:258 S (2022–2023)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mari Holm Lønseth, Tone Wilhelmsen Trøen, Sandra Bruflot, Ingunn Foss og Jan Tore Sanner om styrket kamp mot negativ sosial kontroll

Til Stortinget

Bakgrunn

Friheten til å bestemme over eget liv og kropp er grunnleggende i vårt samfunn. Alle skal kunne leve et fritt og selvstendig liv uten tvang, trusler og vold. Kampen mot negativ sosial kontroll er en av vår tids største frihets- og likestillingskamper.

Negativ sosial kontroll er press, oppsyn, trusler eller tvang som systematisk begrenser noens livsutfoldelse eller gjentatte ganger hindrer den enkelte i å ta selvstendige valg om eget liv og fremtid. Dette gjelder for eksempel den enkeltes mulighet til å bestemme over egen identitet, økonomi, kropp og seksualitet, frihet til å velge venner, fritidsaktiviteter, religion, påkledning, utdanning, jobb, kjæreste og ektefelle, og til å be om hjelp. Det er mange ulike grupper som utsettes for tvang og negativ sosial kontroll. Dessverre er personer med innvandrerbakgrunn mer utsatt enn befolkningen for øvrig.

Regjeringen Solberg lanserte en helhetlig integreringsreform med fire hovedpilarer: utdanning og kvalifisering, arbeid, hverdagsintegrering og retten til å leve et fritt liv. For å sikre flere retten til å leve et fritt liv var målet å bygge ned barrierer for den enkeltes frihet og forebygge bedre. De viktigste hovedgrepene var å sørge

for hjelpetjenester som er tilgjengelige, kompetente og effektive, sikre et bedre rettsvern for personer som er utsatt for negativ sosial kontroll, endre holdninger i berørte miljøer og styrke forskning og øke kunnskapsdeling. Regjeringen Solberg la også frem en handlingsplan mot negativ sosial kontroll med flere konkrete tiltak.

Et godt forebyggende arbeid er viktig for å unngå at mennesker utsettes for negativ sosial kontroll

For å unngå negativ sosial kontroll trengs et bedre forebyggingsarbeid. Hjelpetilbudet i kommunene spiller en viktig rolle. Mange frivillige organisasjoner er også sentrale for å hjelpe og forebygge. Rett og plikt til deltakelse i introduksjonsprogram og opplæring i samfunnskunnskap er viktig for å forebygge negativ sosial kontroll. Nyankomne lærer om grunnleggende verdier som ytringsfrihet, religionsfrihet, likestilling og retten til å leve et fritt liv. Det er også viktig med kunnskap om foreldrerollen. Foreldrerollen i noen familier med innvandrerbakgrunn kan skille seg fra det som er praksis i Norge, for eksempel knyttet til kjønnsroller og seksualitet.

God kompetanse i tjenesteapparatet er nødvendig for å forebygge bedre. Det trengs flere minoritetsrådgivere på ungdomsskoler og videregående skoler. Minoritetsrådgivere følger opp ungdom som er eller står i fare for å bli utsatt for negativ sosial kontroll. Regjeringen Solberg styrket ordningen med minoritetsrådgivere, både gjennom å øke antallet minoritetsrådgivere fra 25 til 59 i perioden 2018–2021 og gjennom å opprette to administrative ressurser (teamledere) og to stillinger til Integrerings- og mangfoldsdirektoratets (IMDi) fagteam for forebygging av negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, som blant annet skal dekke skoler som

ikke har en fast minoritetsrådgiver. Godt samarbeid mellom ulike aktører i tjenesteapparatet som for eksempel skole, politiet og barnevern er også nødvendig. Det kan også forebygges gjennom egne voldskoordinatorer i kommunene. Krisesenter må ha tilstrekkelig bemanning og samarbeide med andre aktører i kommunen. Det er integreringsrådgivere ved fire norske utenriksstasjoner: Ankara, Amman, Islamabad og Nairobi. Disse dekker et stort geografisk område over Afrika, deler av Asia og Europa. Integreringsrådgivere gir konsuler bistand til enkeltpersoner i saker som omhandler negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og æresrelatert vold. I tillegg kan disse bidra til kompetanseheving i utenrikstjenesten og hjelpetjenestene i Norge.

Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll gjør en viktig jobb i å veilede og gi bistand til både tjenesteapparat og enkeltpersoner i saker som gjelder utsatte. Dette arbeidet bør videreutvikles for å hjelpe flere personer utsatt for ulike former av negativ sosial kontroll.

Det å varsle om æresrelatert vold eller annet som skjer i familien eller venner, kan være vanskelig, for eksempel på grunn av frykt for represalier. Derfor er det viktig med god oppfølging av den enkelte som er utsatt for negativ sosial kontroll, og den som velger å varsle om det.

Ingen barn skal etterlates i utlandet mot sin vilje

Hvert år blir barn etterlatt i utlandet mot sin vilje. Dette er en svært alvorlig form for negativ sosial kontroll. 5 prosent av alle kommuner oppga i en undersøkelse gjennomført av Oslo Economics i 2019 at de har hatt saker med barn etterlatt i utlandet i perioden 2016–2018. Til sammen ble det rapportert om 415 barn som var etterlatt mot sin vilje. Det kan være ulike grunner til at barn sendes til utlandet mot sin vilje. Noen bruker begrunnelser som at «familiens ære skal gjenopprettes», tvangsekteskap, eller at det foreligger tvist mellom foreldrene. Noen opplever å bli etterlatt i utlandet fordi de har blitt «for norske». Dette er uakseptabelt.

Forebygging er avgjørende i arbeidet mot at barn etterlates i utlandet mot sin vilje. Samarbeid mellom skoler og offentlige etater, spesielt i forkant av sommerferien, er spesielt viktig. Det kan være krevende å gi god hjelp når barnet først har forlatt Norge, men integreringsrådgiverne har en viktig rolle for å hjelpe barn når de har blitt sendt ut av landet. Et barn som vender hjem etter å ha blitt etterlatt i utlandet mot sin vilje, har et behov for å bli fulgt opp. Tjenesteapparatet må jobbe tverrfaglig for å hjelpe barnet på en god måte.

Alle skal kunne velge selv hvem de vil gifte seg med

Et tvangsekteskap er at noen gifter seg mot sin vilje etter å ha blitt utsatt for press, trusler eller annen psykisk eller fysisk vold. Tvangsekteskap er ulovlig i Norge. Man vet ikke hvor mange som lever i tvangsekteskap i Norge. Antallet som tar kontakt med minoritetsrådgivere og integreringsrådgivere om slike saker, har dessverre økt de siste årene, fra 54 saker i 2019 til 87 saker i 2022. I tillegg til sakene som meldes inn til minoritets- og integreringsrådgiverne, mottok kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll hele 113 henvendelser om saker der det er frykt for tvangsekteskap.

For å unngå tvangsekteskap trengs god oppfølging av vigslere. Statsforvalterne har ansvar for å gjennomføre tilsyn med vigslere. Dette tilsynsansvaret må følges opp. Vigslere som bryter ekteskapsloven, skal miste vigselretten, og det trengs en gjennomgang for å sikre at dette regelverket etterleves.

Når par i nær slekt, for eksempel søskenbarn, får barn, er risikoen for at barnet får sykdom eller medfødte misdannelser, dobbelt så stor som når foreldrene ikke er i slekt. Forslagsstillerne ønsker å forby søskenbarnektenskap og merker seg at regjeringen er i gang med å følge opp et stortingsvedtak (Vedtak nr. 48 (2020–2021), jf. Innst. 41 L (2020–2021)) om å forby søskenbarnektenskap.

Kjønnslemlestelse må bekjempes

Kjønnslemlestelse er forbudt i Norge, men flere jenter og kvinner er fortsatt utsatt for dette. Beregninger fra UNICEF viser at over 200 millioner jenter og kvinner er kjønnslemlestet på verdensbasis. I 2013 ble det anslått at det var i overkant av 17 000 jenter og kvinner som var blitt utsatt for kjønnslemlestelse i Norge.

I NOU 2023:5 Den store forskjellen – Om kvinners helse og betydningen av kjønn for helse, fremkommer det at det er svakheter ved behandlingstilbudet for kjønnslemlestedede jenter og kvinner i Norge. Særlig blant jenter og kvinner som ikke har vært gravide, er det et udekket behandlingsbehov – dette som følge av at kjønnslemlestelse ofte oppdages i forbindelse med svangerskapskontroll. Det er behov for økt kunnskap blant helsepersonell for å håndtere kvinner som har blitt utsatt for kjønnslemlestelse. Kvinner som er utsatt for dette, kan trenge både somatisk og psykisk helsehjelp.

Mange kvinner med minoritetsbakgrunn kan oppleve utfordringer i møte med helsetjenesten. Språkbarrierer, lav helsekompetanse og skam kombinert med fordommer fra andre kan stå i veien for at kvinner får den helsehjelpen og informasjonen de trenger. Derfor er det viktig å senke terskelen for å ta kontakt med hel-

setjenesten. Det aller viktigste er å få ned språkbarriere-
ne og gi tilstrekkelig informasjon om hjelpetilbudet.
Bedre norskopplæring og tilstrekkelig tolkekapasitet er
nødvendig.

Vold som en del av negativ sosial kontroll

De siste årene har det kommet eksempler fra krise-
sentre om norske menn som mishandler kvinner de har
sørget for at kommer til Norge gjennom familieetab-
ling. Det finnes eksempler på menn som har søkt fami-
lieetablering med en ny kvinne etter omfattende vold
og senere skilsmisse. Det bør utredes om retten til fami-
lieetablering for personer som utøver vold mot partner,
skal innskrenkes, for eksempel i form av en karantene-
periode.

Tydeligere straffansvar for negativ sosial kontroll

I handlingsplanen «Frihet fra negativ sosial kontroll
og æresrelatert vold (2021–2024)» slås det fast at negativ
sosial kontroll og æresrelatert vold ikke er tilstrekkelig
regulert i norsk lov. I oppfølgingen av arbeidet med den-
ne handlingsplanen satte regjeringen Solberg ned et
lovutvalg som utreder de samlede juridiske problem-
stillingene i saker som gjelder negativ sosial kontroll,
æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og
psykisk vold. Forslagsstillerne mener straffansvaret må
reguleres bedre i lovverket enn det gjør i dag, og viser til
at regjeringen raskt må følge opp utvalgets anbefalinger
når de kommer.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

for s l a g:

1. Stortinget ber regjeringen sørge for en opptrapping av antall minoritetsrådgivere.
2. Stortinget ber regjeringen utrede innstramminger i regelverket for familieetableringer med hensikt å stanse partnervold.
3. Stortinget ber regjeringen igangsette arbeidet med en fornyelse av handlingsplan mot negativ sosial kontroll, æresrelatert vold og kjønnslemlestelse for å videreføre og forsterke innsatsen fra forrige plan.
4. Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for å sikre tilstrekkelig tolkekapasitet.
5. Stortinget ber regjeringen gjennomgå erfaringer med tilsynsordningen for vigslere og vurdere behovet for å forsterke statsforvalternes tilsynsrolle.
6. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at æresmotiv skal inntas som et ytterligere straffeskjerpene moment i straffesaker.
7. Stortinget ber regjeringen fremme forslag for å styrke rettsvernet for barn og unge som etterlates i utlandet mot sin vilje.
8. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å klargjøre definisjonen av negativ sosial kontroll i lovverket for å sikre et godt rettsvern for de utsatte.
9. Stortinget ber regjeringen utrede hvordan varslere i saker om negativ sosial kontroll og æresrelaterte saker skal sikres bedre vern og oppfølging.

15. juni 2023

Mari Holm Lønseth

Tone Wilhelmsen Trøen

Sandra Brufbot

Ingunn Foss

Jan Tore Sanner

